

HALK POSTASI GAZETESİNDE VAN ŞEHİRİ

THE CITY OF VAN IN THE NEWSPAPER HALK POSTASI

Nermin Zahide AYDIN

05

HALK POSTASI GAZETESİNDE VAN ŞEHİRİ

THE CITY OF VAN IN THE NEWSPAPER HALK POSTASI

Nermin Zahide AYDIN¹

Anahtar Kelimeler:

Halk Postası Gazetesi,
Van,
Gazete,
Şehir.

Keywords:

Halk Postası
Newspaper,
Van,
Newspaper,
City

¹ Doç. Dr., Kilis 7 Aralık
Üniversitesi, Kilisli Muallim
Rifat Eğitim Fakültesi,
nzahideaydin@hotmail.com,
Orcid No.0000-0001-7772-
6764.

Alıntılanmak için/Cite as: Aydın
N. Z. (2025). Halk Postası
Gazetesinde Van Şehri,
Çukurova Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü Dergisi, 34
(1), 80-97

ÖZ

Basın haberlerin toplanması, yayılması ve yorumlanması olarak tanımlanır. Haber toplama ve yayma faaliyetleri çok eski tarihlerden itibaren yapılmaktadır. Fakat gazete faaliyetleri on sekizinci yüzyıl ile birlikte başlar. Osmanlı Devleti'ne gazetelerin girmesi devlet tarafından gerçekleştirilmiştir. İlk gazetenin yayınlanmasının ardından birçok gazete yayınlanmaya başlamıştır. Vilayet gazetelerinin basılması ile birlikte günümüzdeki yerel gazeteciliğin temeli atılmıştır. Yerel gazeteler genellikle merkezi hükümetin faaliyetlerine destek yayınlar yapmışlardır. Bu nedenle Osmanlı Devleti döneminde basımevlerinin sayısı artmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında ise basın denetim altında tutulmuştur. Basının denetim altında tutulması aralıklarla devam etmiştir. 1960 yılında ordunun yönetime el koymasının ardından basında birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan düzenlemelerle cumhuriyet döneminde yerel yayın yapan gazetelerin sayısı artmıştır. Güncel olayları doğru ve tarafsız olarak bildiren yerel basın, tarih çalışmalarında kaynak görevini üstlenmektedir. Şehir araştırmaları üzerine yapılan araştırmalarda ilk bilgiler yerel gazete arşivinde bulunmaktadır. Yerel gazetelerde şehirlerin tarihi, kültürü, sosyolojisi ve mimarisi ile ilgili birçok haber yer almaktadır. Van'da yayın yapan yerel Halk Postası gazetesinde Van şehrinin ekonomik, sosyal, siyasi, sağlık ve eğitim durumlarına ilişkin önemli bilgiler mevcuttur. Bu bilgiler şehrin bir dönemine ışık tutmakta, şehrin gelişimi hakkında önemli ipuçları vermektedir.

ABSTRACT

Press is defined as the collection, dissemination and interpretation of news. News gathering and dissemination activities have been carried out since ancient times. However, the establishment of newspaper activities began in the eighteenth century. The introduction of newspapers to the Ottoman Empire was facilitated by the state. After the first newspaper was published, many newspapers began to be published. The printing of provincial newspapers laid the foundation for contemporary local journalism. Local newspapers generally published articles supporting the activities of the central government. For this reason, the number of printing houses increased during the Ottoman Empire period. In the early years of the Republic, the press was kept under control. The control of the press continued intermittently. After the army took over the government in 1960, several regulatory changes were implemented in the press. With the regulations made, the number of local newspapers increased during the republican period. The local press, which reports current events accurately and impartially, serves as a source for historical studies. In urban research, the initial information is often sought in the local newspaper archives. Local newspapers feature numerous reports on the history, culture, sociology and architecture of cities. The local newspaper, Halk Postası, published in Van, contains important information about the city's economic, social, political, health and educational conditions. This information sheds light on a specific period of the city and provides important insights into the development of the city.

GİRİŞ

Basın kelimesi gazete, dergi gibi belirli zamanlarda çıkan yazılı yayınların bütünü olarak tanımlanır (Akalin,2011,s.258). Avrupa ve dünyada hızlı bir gelişim gösteren basın, Osmanlı Devleti döneminde azınlıklar tarafından bilinip kullanılmaktadır. Fakat Müslüman Türkler'in bu alanda faaliyet göstermeleri yaklaşık 200 yıl sonradır. Osmanlı Devleti'nde basın ve gazetecilik, İbrahim Müteferrika'nın matbaayı kurmasıyla gelişme göstermiş, yerel gazeteciliğin gelişmesi ile basına verilen önem artmıştır.

Van'da yayımlanan Halk Postası gazetesinin 1963 yılı Ocak ayı ile Haziran ayı arasındaki sayılarının incelendiği bu araştırmadan elde edilen bulgular aracılığıyla şehrin güvenlik, sağlık, spor, eğitim, geçim kaynakları, turizm, ulaşım vb durumu hakkında çeşitli bilgiler elde edilmiş, şehir halkının bu dönemde yaşadığı sorunlar gazete aracılığıyla ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Elde edilen bu bilgiler doğrultusunda şehrin geçmişinin geleceğe aktarılması ve konu ile ilgili araştırma yapacak olan araştırmacılara rehber olunması hedeflenmiştir.

Van şehrinin belirli bir dönemdeki genel durumunun araştırılması amacıyla yapılan bu çalışmanın haricinde, yerel gazetelere başvurularak yapılan bazı çalışmalar da mevcuttur. Adem Tayan tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinde “Yerel Basında Şehir: Van Postası Gazetesi Örneğinde Van (1976-1980)” isimli çalışmada esas kaynak olarak Van Postası Gazetesi kullanılmıştır. Mehmet Sait Aykaç'ın hazırladığı “Van Postası Gazetesinde Halk Yaşamı 1953-1974” isimli yüksek lisans tezinde Van halkının yaşamından kesitler sunulmuştur. Zühal Boran'ın hazırladığı “Yerel Basın Çalışmalarına Bir Örnek: Yeni Yurd Van Gazetesi (1937-1948)” isimli yüksek lisans çalışmasında söz konusu yıllar içinde halkın faaliyetleri Yeni Yurt Van gazetesindeki bilgiler ışığında ortaya çıkarılmıştır. Bu çalışmaların dışında Engin Sarı tarafından hazırlanan “Erken Cumhuriyet Döneminde Yerel Basın Yoluyla Türklüğün İnşası: Van Gazetesi Örneği (1939-1943)” ile Ahmet İşler tarafından hazırlanan “Vansesi Gazetesi 1948-1960” ve Erdal Kalkanlı'nın hazırladığı “Yerel Basında Haber Fotoğraflarının Önemi Üzerine Van Örneğinde Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans çalışmaları

da bulunmaktadır. Yapılan bu çalışmada ise esas kaynak olarak Milli Kütüphanede yer alan ve Van'da yayın yapan Halk Postası gazetesinin 4 Ocak 1963 ile 28 Haziran 1963 tarihleri arasındaki sayıları araştırmaya dahil edilmiştir. Yapılan bu çalışmanın diğer çalışmalardan farkı, şehrin 1963 yılı Ocak ve Haziran ayları arasındaki durumunun gazetede yer alan haberler doğrultusunda ayrıntılı olarak incelenmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer çalışmalar söz konusu zaman dilimini kapsamamaktadır. Mehmet Sait Aykaç'ın çalışması her ne kadar 1953-1974 yıllarını kapsamış olsa da çalışmada 1963 yılı ile ilgili şehri ilgilendiren bir kaç haber bulunmaktadır.

VAN ŞEHRİNDE YEREL BASININ TARİHİ GELİŞİMİ

İlk Türkçe gazete Takvim-i Vekayi'nin yayın hayatına başlamasının ardından 1864'te yerel basın ortaya çıktı. Vilayet merkezlerinde açılan matbaalarda, resmi vilayet gazeteleri çıkarıldı. Mıgırdıç Drimyan isimli bir Ermeni din adamı tarafından Van'da yayımlanan Van Kartalı isimli ilk yerel gazetenin yayın hayatı yaklaşık üç yıl sürdü (Aykaç,2021,s.17). Van'da yayımlanan ilk Türkçe gazete ise 1892 yılında Van Valisi Bahri Paşa tarafından bastırılan Van isimli gazeteydi. Bu dönemde her ne kadar farklı kesimler tarafından gazete çıkarılması için bazı teşebbüslerde bulunulmuşsa da bu teşebbüsler sonuçsuz kaldı. Osmanlı döneminde şehirde çıkarılan son gazete ise Çaldıran isimli gazeteydi. 1915 yılında yaşanan Ermeni olaylarının ardından gazetenin matbaası Ermeniler tarafından yakıldı (Özdoğan,2021,s.286) ve 1937 yılına kadar şehirde herhangi bir basın faaliyeti görülmedi (Sarı,2017,s.70). Van'da yerel basın 21 Temmuz 1937 yılında Yeni Yurd gazetesinin yayımlanmasıyla tekrar başlasa da (Boran,2018,s.25), maddi yetersizlikler nedeni ile gazetenin yayın hayatına 1946 yılında son verildi (Özdoğan,2021,s.293). Yeni Yurd gazetesini çıkaranlar, daha sonra Van isimli gazeteyi kurdu. Van isimli gazete bir süre sonra Yeni Yurd gazetesi ile birleşti (Sarı,2017,s.70). Yeni Yurd ve Van gazetesi 1948 yılında Van Sesi ismiyle yayımlanmaya başladı (İşler,2013,17). Çok partili hayata geçilmesinin ardından 14 Haziran 1953 tarihinde İhsan Akyol tarafından Van Postası gazetesi çıkarıldı (Aykaç,2021,s.21). Gazetede genel olarak iktidar eleştirilerek, CHP lehine haberler yapıldı. Fakat bu durum

daha sonra değişti ve gazete iktidarı destekleyen bir tutum sergilemeye başladı (Özduşgun,2021,s.299). 1957’de Fahrettin Başbüyük tarafından İki Nisan isimli gazetede çıkarıldı (Boran, 2018,s.25). 1962 yılında kurulan Van Ekspres Gazetesi ise 28 Haziran 1963 tarihine kadar yayın hayatına devam etti. İki Nisan gazetesinin kurucuları tarafından 1962 yılında basımına başlanan Kurtuluş gazetesinin yayın ömrü de fazla uzun olmadı, 1963 yılında gazetenin yayımına son verildi (Tayan,2019,s.15).

Halk Postası gazetesi ise 4 Ocak 1963 tarihinde yayın hayatına başladı. Gazetenin sahibi Fikret Akyol, yazı işlerinden sorumlu olan müdür ise Cevdet Güner’di. Van basimevinde basılan gazetenin günlük, siyasi ve tarafsız olarak yayın yapması amaçlandı. Halk Postası gazetesinin 4 Ocak 1963 tarihli ilk sayısında gazete yazarı Kemal Tuncer yazdığı köşe yazısında basının önemine değinerek, günlük haberlerin tarafsız ve doğru bir şekilde okurlarla buluşmasının gerektiğini anlattı. Fakat aynı köşe yazısında eski DP iktidarının düşük olarak nitelendirilmesi, gazetenin tarafsız yayın yapma amacına gölge düşürdü (Halk postası, 4 Ocak 1963, s.1). Gazetede yerel haberlerin yanı sıra ulusal ve uluslararası haberler de yer aldı.

VAN şEHRI

M.Ö. 1000 tarihlerinden sonra kurulan ve merkezi Van olan Urartu Devleti, Medlerin saldırısına uğrayarak yıkıldı. Van ve çevresi M.Ö. 331 yılında İskender’in, M.Ö. 225’te Partlar’ın, M.S. 226 yılında Sasaniler’in, M.S. 399’da Romalılar’ın, 675 yılında Müslümanlar’ın eline geçti. M.S. 975 yılında bölgeyi ve Van’ı Mervanoğulları kendi idaresi altına aldı. 1071 yılında Melikşah, Van’ı Bizans’tan alarak Selçuklular’ın sınırına kattı. 1098 yılında Van kısa bir süre Eyyubiler’in ve ardından sırayla İlhanlılar’ın, 1284’te Karakoyunlular’ın ve 1467’den sonra da Akkoyunlular’ın idaresi altına girdi. 1507’de Van ve çevresini Safeviler zaptetti. 1534 yılında Van Safeviler’den alındı ve Kanunu Sultan Süleyman devrinde Osmanlı idaresi başladı. Stratejik konumu dolayısıyla şehir, Osmanlılar’ın doğudaki önemli üslerinden biri haline geldi (Konukcu,1990,s.19). 20 Mayıs 1915’te şehir Ruslar ve Ermeniler tarafından zapt edildi fakat 2 Nisan 1918’de düşman işgalinden kurtarılarak ülke sınırlarına dahil edildi. Osmanlı devrinde Erzurum’a bağlı bir sancak merkezi olan Van, cumhuriyetin

ilanından sonra vilayet merkezi haline geldi. Yeni şehir, Van Gölü’nün 7 kilometre doğusunda eski kaleye yakın düzlükte (Kuran,1990,s.121), eski Gayrimüslim mahallelerinden Norşen ve Arak’ın yerinde kuruldu (Tuncel,2012,s.510).

şehirde büyük ve önemli bir ova yoktu. Sadece Van Gölü’nün etrafı ve çevresinde büyük vadiler vardı. Abaga Ovası, Van, Bargiri, Huvasur, Canık, Gurendaşt düzlükleri ziraata elverişli yerlerdi (Süleyman Sabri Paşa,1982,s.4).

Van Gölü havzasının merkezinde bulunan Van Gölü’nün yanı sıra (Oyan,2023,s.1069), Bendimahi Çayı, Karasu, Zilan Deresi, Hoşab Suyu, Zab Suyu şehrin önemli su kaynaklarıydı (Süleyman Sabri Paşa,1982,s.5). şehir denizden 1720 metre yükseklikteydi. Van Gölü bölgesinin coğrafı yönden en önemli unsurlarını, bölgenin kuzey ve batısındaki volkanlar meydana getirmekteydi. Çaldıran Ovası ile Van Gölü’nün kuzeyi, Nemrut’a kadar volkanik bir tabaka ile örtülüydü. Göl havzasının en geniş kısmında çok yüksek ve geniş yaylalar vardı. Doğudan göle doğru meyilli bir biçimde alçalan arazide ise ağaçlık alan yoktu (Milliyet Turizm Eki,19 Haziran 1981,s.238).

Doğu Anadolu Bölgesi’nde sert karasal iklim görölmekle birlikte (Matbay ve Seyitoğulları,2023,s.1453), bölgenin kapalı havzası olan Van bölgesinde iklim çeşitliliği vardı. Bölgede genel olarak karasal iklim hakimdi. Yükseltisi fazla olan şehirde özellikle kış ayları uzun sürmekteydi (Yıldız,2009,s.23). Van ve çevresindeki arazi 1650 metreden başlayarak 4000 metreye kadar yükselmekte, bu durum ise iki mevsimin görölmesine neden olmaktaydı. Bu mevsimlerden biri yağmur ve kar mevsimi, diğeri ise kurak mevsimdi. Mevsimler genellikle birbirini takip eder, bu iki mevsim Haziran ayı ile birbirlerinden ayrılırdı. Mart ayı ortalarına ve Nisan ayı başlarına kadar her taraf kar ile örtülü kalır, Mart ve Nisan ayında yağan ilk yağmurlardan sonra otlar yeşerir, ağaçlar ise Nisan ayının 15’inden itibaren çiçek açmaya başlardı. İlkbahar genellikle Mayıs ayı ortasında veya Haziran ayının ilk günlerinde başlardı. Nisan ayında bazen kar yağar, Mart sonunda kar 2000 metre yüksekliğindeki yerlere çekilirdi. Aladağ, Süphan Dağı, Eğri Dağı gibi daha yüksek yerlerde yağan karın Haziran ayı sonlarına kadar kaldığı bile olurdu. Sonbahar kurak geçer, Kasım ayında kar yağmaya başlardı. şubat en

soğuk aydı. Rüzgâr göl üzerinden ve karadan olmak üzere farklı şekilde etkisini gösterir; kuzey rüzgârı soğuk, güney sıcak, batı rüzgârı rutubetli, doğu rüzgârı ise kuru eserdi (Süleyman Sabri Paşa,1982,s.6). Senenin neredeyse 360 günü güneşli olan Van ilinin havası da temizdi (Milliyet,19 Aralık 1999,s.29).

1325 tarihli Van Vilayet Salnamesi'ne göre Van merkez sancağı ve bağlı kazalarının toplam yetişkin nüfusu 169.377 kişiydi (Kılıç,2012,s.509). Bu nüfusun 103.260'ı Müslüman, 66.427'si Gayrimüslim'di. Aynı yıllarda Van merkez kazasının nüfusu 63.698'di. 1914 yılı resmi istatistiklere göre Van vilayetinde 179.380 Müslüman, 67.792 Ermeni yaşamaktaydı (Kılıç,2012,s.510). Birinci Dünya Savaşı'ndan önce şehrin merkez nüfusu 30.000'di (Melen,Tarihsiz,110). Cumhuriyet döneminde il merkezi olan Van'ın nüfusu 1927 sayımında 6.981 idi. Birinci Dünya Savaşı şehri olumsuz etkileyerek, nüfusun azalmasına, gümüş işletmeciliğinin zarar görmesine, tarım ve hayvancılığın zayıflamasına neden oldu. 1935 sayımında şehrin nüfusu 9.632 idi. Şehrin nüfusu ilk defa 1940 sayımında 11735, 1945 sayımında ise 14.266'ya ulaştı. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle garnizonun Van'dan taşınması, şehrin 1950 yılındaki nüfusun 13.664'e düşmesine neden oldu. 1950 yılında Van şehri on iki mahalleden meydana gelen oldukça dağınık küçük bir şehir görünümündeydi. Şehrin nüfusu 1960 yılında 22.043'e ulaştı (Tuncel,2012,s.510). Van'ın genel nüfusu 1961 yılında 217.900 iken 1965 yılındaki nüfusu 262.900'e ulaştı (Cumhuriyetten Günümüze Milletvekili Seçimleri,2004,97). Şehrin 1960 yılında kent nüfusu 42.881 iken 1965 yılında bu sayı 60.686'ya çıktı (Yıldız,2009,s.54). Şehirde nüfus hem artmakta hem de il dışına göç eden insanlara rastlanmamaktaydı. Cumhuriyetten sonra Van ilinin dışarıya göç vermemesinin ve komşularına göre daha çok göç almasının nedeni gölün etkisi ile görülen yumuşak iklim ve aşiret ilişkileriydi (Melen,Tarihsiz,110).

Şehrin ekonomik durumu cumhuriyet döneminde ulaşım önem verilmesiyle gelişti. 1960'tan itibaren çok sayıda bölge müdürlüğünün açılması şehrin daha önemli bir idari merkez durumuna gelmesine neden oldu. 1955'te Muş'a ulaşan demiryolunun 1964 tarihinde Tatvan'a gelmesi, şehrin ulaşım ağını güçlendirdi. Van Havaalanı'nın 1943

yılından itibaren gelişerek hizmet vermesi ise Van'daki sanayinin nispeten gelişmesine neden oldu. Çimento fabrikasıyla başlayan bu gelişme çeşitli un fabrikaları, bulgur fabrikası, et ve süt ürünleri, ayakkabı, şeker, yem, deri, tuğla ve kiremit üreten kuruluşlarla devam etti. Bu gelişmelere paralel olarak ve artan nüfusun da etkisiyle şehir gelişerek büyüdü (Tuncel,2012,s.511).

Şehirde önemli tarihi yerler vardı. Van Kalesi, Van Ovası'nın ortasında yükselen kayalığın üzerinde kurulmuştu (Boran ve Tüfekçioglu, 2012, s.512). Urartular tarafından gölün kenarında ve 80 metre yükseklikteki volkanik bir kayanın üzerinde kurulan kale, Urartular'dan sonra Ermeni, İran ve Selçuklular'ın eline geçti. Bu kaleden başka ilde Çatak Kalesi, Hoşap Kalesi ve Eski Erciş Kalesi bulunmaktaydı (Boran ve Tüfekçioglu, 2012, s.512). Etrafı yüksek surlarla çevrili olan Hoşap Kalesi, çok yüksek bir kayanın üzerine inşa edildi. Van'da yer alan kaleler dışında eski bir Urartu şehri olan Çavuştepe'de yapılan kazılar sonunda bir mabet ve saray ortaya çıkarıldı (Milliyet, 3 Şubat 1983, s.424). Etrafında binlerce mezar bulunan Aktamar Kilise'nin inşaatı ise 1921 yılında bitirildi. Diğer önemli tarihi eser de Van'ın kuzeyinde Ereğ Dağı'nın eteğinde yer alan Yedikilise'ydı. Bölgede ayrıca altı tane harabe ve bir tane de sağlam kilise bulunmaktaydı (Milliyet, 3 Şubat 1983, s.424).

Şehirde siyasi hayat cumhuriyetin ilanından sonra gelişmeye başladı. 1935 yılına kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Van iki milletvekili ile temsil edildi. Şehrin nüfusu artınca 1935 seçimlerinde bu sayı üçe çıktı. 1943'te ise şehri dört milletvekili temsil etti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra çok partili demokratik döneme geçilmesiyle birlikte Van'ı bazen dört bazen beş milletvekili temsil etti. (Kuran, 1990, s.121).

1950 yılında Van'da kayıtlı seçmen sayısı 51.500, oy kullanan seçmen sayısı 45.417, milletvekili seçimlerine katılım oranı %88,2, seçilen milletvekili sayısı üç kişiydi (Cumhuriyetten Günümüze Milletvekili Seçimleri, 2004, 97). Seçilen üç milletvekilinden ikisi Cumhuriyet Halk Partisi'nden (CHP), diğeri ise Demokrat Parti'dendi (DP). 1950 yılından itibaren Ferit Melen ve Kinyas Kartal, genellikle milletvekili veya senatör olarak seçilerek şehre hizmet ettiler (Kuran, 1990, s.121).

1954 yılındaki genel seçimlerde, kayıtlı seçmen sayısı 59.219, oy kullanan seçmen sayısı 55.080, katılım oranı %92,9, seçilen milletvekili sayısı dört kişiydi (Cumhuriyetten Günümüze Milletvekili Seçimleri, 2004, 97). Dört milletvekili de DP'den seçilmişti.

1957 yılında, kayıtlı seçmen sayısı 80.998, oy kullanan seçmen sayısı 53.563, katılım oranı %81.5, seçilen milletvekili sayısı beş kişiydi (Cumhuriyetten Günümüze Milletvekili Seçimleri, 2004, 97). Milletvekillerinin hepsi CHP'den seçilmişti.

27 Mayıs 1960 darbesinin ardından 1961 Anayasası gereğince dört milletvekili ve bir senatör seçildi (Kuran, 1990, s.121). 1961 yılında Van'da kayıtlı seçmen sayısı 80.998, oy kullanan seçmen sayısı 66.577, katılım oranı %82.2, seçilen milletvekili sayısı üç kişiydi (Cumhuriyetten Günümüze Milletvekili Seçimleri, 2004, 97). Üç milletvekili de Yeni Türkiye Partisi'nden seçildi.

Asayiş

Şehirde her ne kadar güvenlik önlemlerine dikkat edilse de asayiş bozan bazı olaylar olmaktaydı. Olaylar genellikle, ot meselesi (Halk Postası,23 Ocak 1963,s.1;Halk Postası,20 Şubat 1963,s.1), at meselesi (Halk Postası,29 Mart 1963,s.1), şahsa ait yonca tarlasında izinsiz hayvanların otlatılması (Halk Postası,11 Nisan 1963,s.1). hayvan hırsızlığı (Halk Postası,14 Haziran 1963,s.1), hırsızlık (Halk Postası,10 Nisan 1963,s.1), kız kaçırma (Halk Postası,23 Ocak 1963,s.1; Halk Postası,27 Nisan 1963,s.1), ev kirasında yaşanan anlaşmazlık nedeni ile çıkmaktaydı (Halk Postası,11 Nisan 1963,s.1).

Nadir de olsa sahte evrak düzenleyerek zimmete para geçirme (Halk Postası,20 Şubat 1963,s.1) ve bazı konutlara taş atarak zarar verme şeklinde huzuru bozacak hareketlere de rastlanmaktaydı (Halk Postası,11 Nisan 1963,s.1). Sahte evrak tanzimi konusuna yetkililer çok dikkat etmekteydi. Örneğin Şubat 1963 tarihinde Albayrak nahiyesi Kızılca köyünde görevli bulunan askerler, köyde gördükleri yabancı bir şahsın üzerinde arama yapmışlar, pasaport kanununa muhalif hareketten dolayı bu kişiyi ilgililere teslim etmişlerdi (Halk Postası,6 Mart 1963,s.1).

Borç para meselesi yüzünden ara sıra yaralama vakalarına rastlandığı gibi (Halk Postası,6 Mart 1963,s.1), eski

husumetten dolayı birbirlerine taş ve sopalarla saldıranlar da bulunmaktaydı (Halk Postası,8 Mart 1963,s.1;Halk Postası,15 Nisan 1963,s.1). Bazen de yasak olduğu halde şehirde stokçuluk yapan şahıslar görülmekteydi (Halk Postası,8 Mart 1963,s.1).

Vilayet genelinde kaçakçılığın önlenmesi için bir takım tedbirler alınsa da kaçakçılık engellenemiyordu. Esasında kaçakçılık bir bakıma geçim kaynağı haline gelmişti ve maddi gelir getiren bu işten insanların kolay kolay vaz geçmesi pek mümkün değildi. Örneğin Başkale'den İran'a kaçak eşya geçirmeye çalışan kaçakçılar yaralansalar bile bu işten vaz geçmemişlerdi (Halk Postası,27 Mart 1963,s.1). Yurt dışına balyalarla eşya kaçırılıyordu (Halk Postası,26 Haziran 1963,s.1). Evde kaçak eşya bulundurulması yasak olduğu halde, bazı evlerde yapılan aramalar sonunda İran menşeli kaçak kama (Halk Postası,26 Haziran 1963,s.1), kaçak ipekli mensucat, masa örtüsü ve İran malı kaçak kınaya da rastlanmaktaydı (Halk Postası,26 Haziran 1963,s.1). İş yerlerinde de kaçak eşyanın saklandığı vakalar görülmekteydi. Örneğin bir işyeri sahibi kaçak mermi bulundurduğu için ceza almıştı (Halk Postası,23 Ocak 1963,s.1). İzin almadan define avcılığı yapmak da ceza gerektiren suçlar arasındaydı. Kale dibindeki mezarlığı kazarak define bulmak isteyen birkaç kişi, görevli bekçi tarafından yakalanmış ve görevlilere teslim edilmişti (Halk Postası,27 Mart 1963,s.1).

Doğal Afetler

Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli illerinden biri olan şehirde coğrafi özelliklerinden dolayı geçmişte birçok afet meydana geldi. Van'da daha çok ani gelişen deprem, sel, çığ gibi doğal afetler görülmekteydi. Örneğin 20 Kasım 1045 tarihinde meydana gelen depremde iki katlı binaların çoğu yıkıldı, tek katlı evler oturulamayacak hale geldi (Tuncel,2012,s.510). Bölgenin doğal afetlere açık olması, yöneticiler tarafından birtakım tedbirlerin alınmasını gerekli hale getirdi. Çünkü söz konusu afetler can ve mal kaybına neden olmakta, devletin yükünü ağırlaştırmaktaydı. Bununla birlikte devam eden afetlerde halkın zarar görmeye devam etmesi, alınan tedbirlerin yeterli olmadığının bir işaretiydi. Örneğin 1962 yılında Van ilinin Özalp ilçesine bağlı Saray bucağı merkezinde bir deprem meydana geldi. Devlet tarafından zarar gören

ailelere maddi yardım yapıldı. Arazi temini, su tesisatı, yol ve kadasto gibi imar işleri için ilgili fondan bir miktar para ayrıldı (BCA,30.18.1.2,168/9/14). Ayrıca depremde zarar gören aileler, aynı köyün sınırları içinde ve Ateştepesi adı ile bilinen yerlere yerleştirildi (BCA,30.18.1.2,169/19/19). 1963 yılında yağın yağmurlar nedeni ile de Gevaş, Erciş, Muradiye, Çatak kazalarında hasarlar oluştu. Gevaş merkezde 91 köyde 158 ev ve 11 köy camisi yıkıldı. Erciş merkezde 100, Tekler köyünde 48, Haydarbey köyünde 40 ev kullanılamaz hale geldi. Muradiye kazasında 40 ev yıkıldı, 63 ev kullanılamaz hale geldi. Burada meydana gelen sel, can ve mal kaybına neden oldu. Çatak kazasında iki köprü yıkıldı, üç evi su bastı. Kızılay Genel Merkezi tarafından vilayet merkezi, Muradiye ve Erciş kazaları için çadır tahsis edildi (Halk Postası,17 Nisan 1963,s.1). Erciş ilçesinin Yukarı Çınarlı köyünde meydana gelen selden etkilenen ailelere devlet tarafından çeşitli yardımlar yapıldı (BCA,30.18.1.2,175/5/14). 1963 yılının Mart ve Nisan aylarında yağın yağmurlar nedeni ile meydana gelen su baskınlarından etkilenen Özalp ilçesinde ikamet eden aileler, ilçenin batısına yerleştirildi (BCA,30.18.1.2,180/52/7). Yağmur ve sel sularının neden olduğu hasar nedeni ile şehirde hasar gören bütün binaların onarılmasına karar verildi (Halk Postası,21 Haziran 1963,s.1). Fakat zararın büyük olması ve ilgili fondan ayrılan paranın yeterli olmamasından dolayı birtakım tamir işleri yerine getirilemedi. Örneğin dere suyunun taşması nedeni ile harap olan Akköprü Köprüsü halkın şikayetlerine rağmen onarılamadı (Halk Postası,26 Haziran 1963,s.1). Aslında alanında uzman kişilerin yapacağı incelemeler sonunda gereken tedbirler alınmış olsaydı bu tür afetler az hasarla atlatılabilir, devletin yükü de hafiflemiş olurdu.

Tarım ve Hayvancılık

Şehirde iklimin ılık olması nedeniyle halk daha çok sebze ve meyve yetiştiriciliği ile ilgilendi. Tarımın gelişmesi için yöneticiler tarafından birtakım çalışmalar yapıldı. Örneğin meyveciliğin gelişmesi için Fidanlık Müdürlüğü tarafından aşılı meyve fidanları halka dağıtıldı (Halk Postası,1 Mayıs 1963,s.1). 200 ton ilaçla 100 tonluk sahanın ilaçlaması yapıldı. Şehrin köy ve kazalarında meyve ağaçlarına zarar veren böceklerle mücadele edilmesine karar verildi (Halk Postası,31 Mayıs 1963,s.1). Çok geçmeden meyve bahçelerine zarar veren tırtıl ve yaprak büken

gibi haşerelere karşı mücadeleye başlandı. Bahçelerin süpürülerek temizlenmesi, meyve ağaçlarındaki kırık ve kurumuş dalların kesilmesi, ağaçların gövdelerindeki kabarık kabukların temizlenmesi ve ilaçlanmaya hazır hale getirilmesi için çalışmalar yapıldı (Halk Postası,18 Nisan 1963,s.1). Van Valisi'nin başkanlığında Edremit nahiye merkezinde zirai mücadeleler ile ilgili bir konferans düzenlendi. Konferansta çeşitli haşereler, hastalıklar ve bunların tarıma yaptığı büyük zararlarla, bu zararlardan korunma yolları ile ilgili konular ele alındı (Halk Postası,28 Mart 1963,s.1). Kasaplık canlı hayvan besici ve üreticilerin emeklerinin değerlendirilmesi ve küçükbaş hayvan ihracatının düzenlenmesi amacıyla Van İli Ve Çevresi Canlı Hayvan Madde Ve Mahsulleri İhracatçıları Birliği'nin kurulmasına karar verildi (BCA,30.18.1.2,183/6/1).

Törenler ve Bayramlar

Uzun dönem Osmanlı idaresinde bulunan Van, 1915 yılında Ermeniler tarafından alınmış, şehrin kurtuluşu 1918 yılında gerçekleşmişti. Bu nedenle şehirde milli bayramlar başta olmak üzere birçok resmi ve özel günlerin kutlanmasına önem verildi. Bu kutlamalar içinde en müstesna olanı şehirde 2 Nisan tarihinde yapılan kurtuluş günü etkinlikleriydi. 1963 yılında şehrin kurtuluş günü kutlamaları sabahın erken saatlerinde başladı. Tören başlamadan önce askeri ve mülki erkân, memurlar, bando, askeri birlikler, öğrenciler, basın mensupları, esnaf teşekkülleri, dernek ve halk, kendilerine ayrılan yerlere geçtiler. 1963 yılında yapılan kutlamalarda temsili olarak siyahlara bürünen müfreze kumandanının şehre girip esareti temsil eden kızı kurtararak meydandaki direğe bayrağı çekmesiyle tören başladı ve hemen ardından bando eşliğinde İstiklal Marşı çalınarak şiirler okundu. Kız Enstitüsü bahçesindeki çelenkler, belediye binası önündeki Atatürk Büstü'ne konulduktan sonra günün anlam ve önemini belirten konuşmalar yapıldı, ardından geçit resmi başladı. Geçit resmini müteakip Garnizon Kumandanlığı tarafından tebrikler kabul edildi, araçlarla Zeve Şehitliğine gidilerek şehitler anıldı, dualar okundu. Garnizon bandosu tarafından belediye binası önünde milli marşlar çalındı. Halk Eğitim Merkezi salonunda bir subay tarafından verilen konferans, belediye hoparlörü ile yayınlandı. Davul zurna eşliğinde milli oyun ekipleri hükümet konağı önünde halk oyunları oynadı. Askeri birlikler tarafından fener alayı

düzenlendi (Halk Postası,2 Nisan 1963,s.1).

Van'da emniyet teşkilatının kuruluşu yıldönümü de büyük bir coşku ile kutlandı. Tören belediye önündeki Atatürk Büstü'ne çelenk konulup, saygı duruşunda bulunulmasından sonra başladı. Bir otel salonunda yapılan toplantıda polislik mesleği ve tarihi hakkında konuşmalar yapıldı. Şiirler okundu, davetlilere çay ve bisküvi ikram edildi (Halk Postası,11 Nisan 1963,s.1).

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı için öncelikle bayram hazırlıkları yapıldı. Okulların ve diğer teşekküllerin bayramda nerede duracaklarını tespit etmek üzere bir kroki ve bayram programı hazırlandı (Halk Postası,23 Nisan 1963,s.1). Yapılan hazırlıkların ardından bayram sabahı okullar ve diğer teşekküller önceden hazırlanan krokiye göre kendileri için ayrılan yere gittiler. Resmi daireler tarafından hazırlanan çelenkler, bando eşliğinde Atatürk Anıtı'na konuldu ve hemen ardından saygı duruşunda bulunuldu. Vali, tugay komutanı ve milli eğitim müdürü, öğrencilerin ve halkın bayramını kutladı. Üç kişilik izci grubu tarafından İstiklal Marşı eşliğinde göndere bayrak çekildi. Milli Eğitim Müdürlüğü ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından görevlendirilen birer konuşmacı günün anlam ve önemini belirten birer konuşma yaptı. Resmi geçit ile tören sona erdi. Milli Eğitim Müdürlüğü ve Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanlığı tarafından çocuk balosu düzenlendi. Baloda gürbüz çocuk yarışması yapıldı. Ayrıca Cumhuriyet İlkokulu öğrencileri Atatürk Lisesi salonunda bir müsamere verdi (Halk Postası,24 Nisan 1963,s.1).

Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarından önce önce bütün dairelerin, okulların ve dükkânların bayraklarla süslenmesine özen gösterildi. Bayram büyük bir coşkuyla kutlandı (Aykaç,2021,s.33).

Denizcilik Bayramı da Van'da kutlanan törenler arasındaydı. Her yıl 1 Temmuz gününde kutlanan Denizcilik Bayramı'nda halkın eğlenmesi için çeşitli hazırlıklar yapıldı (Halk Postası,21 Haziran 1963,s.1).

Zafer Bayramı kutlamaları gazetelerde halkı etkileyecek cümlelerle yer aldı. Yurt genelindeki kutlamalarda ordu ve yöneticilerden bahsedildi. 1953 ile 1972 yılları arasındaki kutlamalar genel olarak aynı şekilde yapıldı. Törenen

önce, halk sabahın erken saatlerinde itibaren tören yerine geldi. Askeri garnizona tebrik ziyaretleri yapıldı. Tören alanında halkın selamlanması ve Atatürk Büstü'ne çelenk konulmasının ardından saygı duruşu yapıldı. Günün anlam ve önemini belirten konuşmalar, şiirler okundu. Bando eşliğine geçit resmi ile törene son verildi (Aykaç,2021,s.28).

Cumhuriyet Bayramı kutlamaları için başta resmi daireler ve dükkanlar olmak üzere her taraf bayraklarla süslendi ve yapılacak tören için hazırlıklar tamamlandı. Bayram büyük bir ciddiyet ve heyecanla kutlandı (Aykaç,2021,s.30).

İçme Suyu ve Sulama Faaliyetleri

Şehirde tarım ve hayvancılığın gelişmesi için uygun iklim koşullarına ve yeterli suya ihtiyaç vardı. Sulama amaçlı olarak sondaj çalışmalarına daha önceki yıllarda başlanmıştı. Fakat bu çalışmaların çeşitlendirilerek hızlandırılması gerekti. Bu amaçla 1963 yılında Van'ın çeşitli semtlerinde sondaj çalışmaları yapıldı. Sondaj çalışmalarına ilk olarak Bostaniçi köyünde başlandı. Daha önce yapılan çalışmalarla dört sondaj kuyusu tamamlanmıştı. Sulamaya çok elverişli olan bu sondaj kuyularından 70 ile 50 litre su elde edilmekteydi (Halk Postası,3 Haziran 1963,s.1). Ayrıca her yıl şehirde tekrarlanan sulama suyu sıkıntısını gidermek için kışın yağan yağmurlarla dolan gölden yararlanıldı. Zirvandaniş ile Çoravanis köyü arası ve Harabe Mahallesi ile Karpuzalan köyü arasında 20 km uzunluğunda bir beton kanalın yapılmasına karar verildi (Halk Postası,30 Mayıs 1963,s.1).

Şehrin önemli sorunlarından biri de kirli sular ve kirli suların değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktaydı. Bu sorunun çözülmesi için Van DSİ 102 Şube Başmühendisliği tarafından yapılan beton kanaldan şehrin sulama suyunun akıtılmasına başlandı. Kehriz sularının beton kanaldan akıtılmasıyla sulama yapıldı. Sulama suyu ayırımlarına demir bölmeler konularak hem gereksiz yere su akıtılması önlenildi (Halk Postası,22 Haziran 1963,s.1) hem de sulama sırasına göre suyun alınması sağlandı. Beton kanalların yapımına, Bostaniçi köyünden başlanarak Harabe mahallesine kadar devam edildi (Halk Postası,28 Haziran 1963,s.1).

Şehrin sulama sorununu giderilmesi için ikinci kuyunun yapım çalışmalarına Yukarı Norşin Cami'nin yanındaki arsada başlandı. İlk kuyu çalışmaları şehrin 3 kilometre yukarısındaki Bostaniçi köyünün altında başlamıştı. Saniyede 70 ile 80 litre su veren bu kuyulardan, sulama faaliyetleri için yararlanılacak, birkaç yıl içinde şehirde sulama suyu ihtiyacı giderilmiş olacaktı (Halk Postası,24 Haziran 1963,s.1).

Sağlık

Şehrin sağlık durumu istenen düzeyde değildi. Üstelik Van vilayet merkezinde bulunan ve eskiden beri askeri hastane olarak kullanılan gayrimenkul, Milli Müdafaa Vekaleti'ne bırakılmıştı (BCA,30.18.1.2,139/35/2). Sağlık konusu kalkınma planında ve 1963 yılı programında ele alınarak, konu ile ilgili çalışmalara ve tedbirlere öncelik verildi. Halkın sağlığının korunmasına dikkat edildi. Tedavi hekimliği hizmetleri, koruyucu hekimlik çalışmalarını tamamlayan bir unsur olarak görüldü. Hasta bakımı hizmetlerinden az kişinin faydalandığı pahalı hastaneler yerine, evde ve ayakta tedaviyi sağlayan ve küçük topluluklara hizmet sunan bir sağlık teşkilatının kurulmasına çalışıldı. Sağlık hizmetleri teşkilatının öncelikle yaklaşık 7.000 nüfusu içine alan sağlık ocakları şeklinde teşkilatlanması planlandı. 15 yılda bütün yurttaki yayılması beklenen bu teşkilatın 1963 yılı programı içinde yapılacak 200 sağlık ocağı ile faaliyete başlaması için çalışmalara başlandı. Sağlık ocakları programının uygulanmasına 1963 yılında Hakkari, Van, Bitlis, Kars, Ağrı, Erzurum ve Erzincan illerinde başlaması uygun görüldü. Söz konusu programın önemli bir konusu da bulaşıcı hastalıklara karşı yürütülen mücadele idi. Sıtma, verem, trahom, cüzzam, frengi, zührevi hastalıklar ve diğer bulaşıcı hastalıklara karşı yürütülecek mücadele planlandı. Faaliyete geçecek sağlık ocaklarının çocuk sağlığı konusunda hizmet etmesi sağlandı (Halk Postası,10 Haziran 1963,s.1).

Bulaşıcı hastalıklar konusu halkı uzun yıllar tedirgin etti. Bu nedenle kuduz vakalarının önlenmesi için başıboş ve kuduz köpekler itlaf edildi (Halk Postası,4 Ocak 1963,s.1). Özellikle şehir içinde görülen başıboş köpeklerle mücadeleye önem verildi (Halk Postası,16 Ocak 1963,s.1). Veremden korunmak için sağlık görevlileri tarafından,

halkı bilgilendirmek amacıyla toplantılar yapıldı (Halk Postası,14 Ocak 1963,s.1). Fakat yapılan çalışmalar yeterli değildi. Gazetede yer alan bir habere göre devlet bu eksikliği görmüş, halkın sağlık taramasından geçmesi için Sağlık Bakanlığı tarafından şehre mikrofilm röntgen cihazı gönderilmişti (Halk Postası,11 Şubat 1963,s.1). Şehirde görülen diğer bulaşıcı hastalık ise cüzzamdı. Van Sağlık Müdürlüğü tarafından muhtarlara gönderilen yazıdan anlaşıldığına göre bütün muhtarlara cüzzam hastalığının anlatıldığı bir kitap gönderilmişti. İçinde sağlıkla ilgili bilgilerin yer aldığı kitabı önce muhtarlar okuyacak, daha sonra halkın kitabı okuması sağlanacaktı. Muhtar, köyde cüzzam hastalığına yakalanan biri olursa, hasta olan kişinin hükümet tabipliğine gitmesini sağlayacak, hasta olan kişinin ismini ve adresini kaymakamlığa ve Van Sağlık Müdürlüğü'ne bildirecekti. Şehirde ise bulaşıcı hastalıklara karşı bilinçli bir mücadele başlatıldı. Cüzzamlı hastalara hem ilaçlar hem de muayene hizmeti ücretsiz verildi (Halk Postası,6 Mart 1963,s.1). Verem Savaş Dispanseri'nde hem 0-3 yaş arası çocuklar ile gebe emzikli kadınlar için süt tozunun da ücretsiz olarak verilmesine başlandı (Halk Postası,13 Mart 1963,s.1).

Verem hastalığına yakalanmamak için kullanılan BCG aşısı uygulamalarına ülke içinde ilk defa 1953 yılında başlandı. İlk etapta 19.700.000 kişiye deneme aşısı ve 7.600.000 kişiye BCG aşısı yapıldı. Türkiye BCG kampanyaları birinci grubu, 15 Nisan 1963 tarihinden itibaren Van merkezinde faaliyet gösterdi (Halk Postası,18 Nisan 1963,s.1). 1963 yılı Nisan ayından itibaren Van'ın kasaba ve köylerinde öncelikle okullardan başlanarak, herkese BCG aşısı yapılması planlandı. Daha önce Van'da yapılan taramada halkın aşılama katılım oranı % 73 idi ve yaklaşık dört kişiden biri aşıya gelmemişti. Yetkililer tarafından aşının ücretsiz yapılacağı duyurularak, 100 kişiden 53 kişinin verem mikrobu ile karşı karşıya bulunduğu dikkat çekildi (Halk Postası,21 Mart 1963,s.1). Aşı kampanyası ile verem mikrobunun yaklaşık % 53'lük oranda azaltılması amaçlandı (Halk Postası,23 Mart 1963,s.1).

Şehrin sağlıkla ilgili problemlerinden biri de alt yapı sorunlarıydı. Sağlıklı bir şehir için su, kanalizasyon vb. sorunların çözülmesi gerekti. Şehirde ara ara içme suları ile ilgili sorunlar çıkmakta, bu tür sorunlar çıktığında

Sağlık Müdürlüğü tarafından halka bir açıklama yapılarak, temiz olan yerden su alınması, şüpheli suların kaynatılarak içilmesi gerektiği hususu hatırlatılmaktaydı (Halk Postası,4 Ocak 1963,s.1). Esasında su ile ilgili sorunlar sadece içme suyu ile ilgili de değildi. Şehrin bazı sokaklarında zerzevat suyu akmaktaydı. Su İşleri Müdürlüğü tarafından bazı mahallelere kanal açıldığı için su boruları tahrip olmuş ve bu sorun çözülememişti. Belediye tarafından her gün yer altında bulunan kehriz sularının içilemeyeceği ilan edildiği halde, halk cüzzam dispanserisi yanındaki kehrizden su içmeye ve kullanmaya devam etti (Halk Postası,3 Haziran 1963,s.1). Bu sorunu çözmek için öncelikle su borularının temin edilmesi gerekti (Halk Postası,10 Haziran 1963,s.1).

Ulaşım

Ortaçağ'da Van, Şahran-ı Garbi yani Büyük Anayol'a Bend-i Mahi ile bağlıydı. Her ne kadar Orta Anadolu'yu İran'a bağlayan yol Van'dan geçse de (Konukcu,1990,s.19) şehrin gelişmesi için işlek bir yol hattına ihtiyaç vardı. Esasında ülke genelinde 1920 ve 1930'lu yıllarda yol, köprü, su, elektrik gibi tesislerinin inşasına başlanmıştı (Kuran,1990,s.121). Halk Postası gazetesinde yer alan haberelerden anlaşıldığına göre ulaşım ile ilgili çalışmalar hız kesmeden devam etti. Örneğin Belediye tarafından Çavuşbaşı Hastane Sokağı'nın yolu onarıldı (Halk Postası,25 Mayıs 1963,s.1), 1955 yılında Van-Başkale-Hakkâri yolu hizmete açıldı (Kuran,1990,s.122), yağan yağmurların harap ettiği Patnos-Erciş, Erciş-Van, Çaldıran-Muradiye ve Van-Başkale arasındaki yollar düzeltildi. Fakat bütün yolların bakımının yapıldığını söylemek mümkün değildi. Örneğin Erciş-Tatvan, Bitlis-Silvan, Patnos-Tutak, Tutak-Ağrı ve Doğu Anadolu'nun diğer birçok yolu bakımsızdı ve araçlar yolda kalıyordu (Halk Postası,30 Mayıs 1963,s.1). Çok geçmeden Türkiye ile İran arasında ikinci bir transit yolunun yapımına başlandı. Bu yola bağlanmak üzere Hakkâri Beytülşebap yolunda çalışmalara başlandı. İpek yolunun devamı olan bu yollar tamamlandığında şehre daha fazla turist gelecekti (Halk Postası,14 Haziran 1963,s.1).

Yapılan çalışmalar bir süre sonra sonuç vermeye başladı. 1963 yılında Gevaş-Reşadiye Demirci gediği varyantının ulaşım açılmasıyla şehirlerarası mesafe kısaldı (Halk Postası,4 Haziran 1963,s.1). Hemen ardından Yüksekova

yolu üzerinde üç tünelin yapımına başlandı. Tüneller tamamlandığında yolun beş kilometre kısalması sağlanacak, kışın en şiddetli zamanlarında bu tüneller yola geçit verecek ve trafik aksamayacaktı (Halk Postası,14 Haziran 1963,s.1). Karayolları 11.Bölge Müdürlüğü tarafından Gevaş arası Demirci Gediği varyantının yapılması için karayolları bütçesine tahsisat kondu (Halk Postası,8 Haziran 1963,s.1).

Bir süre sonra şehrin en uzun ve geniş caddesi olan Maraş Caddesi'nin yapımına da başlandı. Üç kilometre uzunluğunda olan bu caddenin bir ucu çarşı içi Şerefiye Caddesi'nden başlayacak, diğer ucu da karayolları işçi evlerinin yapılacağı yere kadar uzayacaktı (Halk Postası,4 Haziran 1963,s.1). Cadde ile ilgili planlanan işler bittikten sonra, yolun sağ ve solunda yaya geçitleri için kaldırımlar yapılacak, caddeyle bağlantısı olan bir köprü inşa edilecekti (Halk Postası,8 Haziran 1963,s.1).

Yetkililer boş durmayarak, şehirde yol yapım çalışmaları kapsamında yapılacak işleri planladılar. Yapılan bu planda Muş-Solhan yolunun onarılması (Halk Postası,15 Haziran 1963,s.1), Van-Çatak, Çatak-Narlı, Özalp-Saray, Özalp-Dorutay, Gürpınar-Şahmanis il yollarının yapılması, köy yolları ile Tatvan-Gevaş yolunun asfaltlanması öncelikli işler arasındaydı. Ayrıca şehirde açılan yeni yolun alt ve üst yapılarının Karayolları tarafından yapımına başlanmasından sonra (Halk Postası,11 Şubat 1963,s.1), Devlet Demiryolları tarafından Tatvan'da işletmeye açılacak olan Van-Özalp yolunun açılması için de hazırlıklar yapıldı (Halk Postası,11 Şubat 1963,s.1).

Spor

Halkın spora ilgisi olmasına rağmen şehirde ihtiyacı karşılayacak kapasitede kapalı bir spor salonu yoktu. Bu nedenle öncelikle yapılması planlanan Van Kapalı Spor Salonu'nun yeri tespit edildi. Spor salonu için alınması planlanan arsa, hükümet önünde ve şehrin en işlek yerindeydi. Spor salonunun yapımı bittiğinde her mevsim düzenli olarak spor gösterileri yapılacaktı (Halk Postası,14 Haziran 1963,s.1).

Şehirde çeşitli sportif faaliyetler düzenlenerek, herkesin bu faaliyetlere katılması teşvik edildi. Örneğin kır koşularında dereceye giren öğrenciler, Ankara'da düzenlenecek

şehirlerarası kır koşusuna gönderildi (Halk Postası,31 Ocak 1963,s.1). Gazetede 1963 yılında düzenlenen Atatürk koşusunda birinci olan Erkek Sanat Enstitüsü öğrencisinin 3 Şubat 1963 tarihinde Ankara’da düzenlenen koşuya gönderildiği ve öğrencinin buradaki yarışta derece aldığı ile ilgili bir haber vardı (Halk Postası,6 Şubat 1963,s.1). Şehirde futbol müsabakaları da düzenlenmekteydi (Halk Postası,25 Haziran 1963,s.1).

Belediyenin Faaliyetleri

Bir şehrin yaşanabilir olması yerel yönetimlerin çalışmaları ile yakından ilgilidir. Halk Postası gazetesindeki haberlere göre belediye görevlileri, kurallara uymayanlar hakkında cezai müeyyideler uygulamaktaydı. Verilen cezalar genellikle, bazı şahısların umuma açık yerlere odun yığarak yolu kapatması ile otel işletmecilerinin odalarda kirli ve yıpranmış çarşaf lar kullanmasından kaynaklanmaktaydı (Halk Postası,4 Ocak 1963,s.1). Zaman zaman da belediyeden raic almadan alım satış yapan sebzeciler, satışa sunulan malların üzerine etiket koymayan dükkân sahipleri, yasak olan yere kereste bırakan hancılar, umuma ait yol üzerine sobanın kurumlarını dökerek kirleten işletme sahipleri, yasak olan kehriz suyundan su alan ve belediyeden izin almadan baca açan kahveciler, umuma ait yol üzerine taş dökerek gübre kurutan şahıslar da cezalandırılmaktaydı. Verilen cezalar genellikle maddi cezalardı (Halk Postası,16 Ocak 1963,s.1). Sebzece nin faturasız satış yapması, kaldırım üzerinde sebze satarak kaldırımı işgal etmesi, hal içerisindeki yola sebze ve meyve yığarak yolu kapatması, berber dükkânlarında tarifenin bulunmaması da ceza gerektiren eylemler arasında yer almaktaydı (Halk Postası,22 Ocak 1963,s.1). Fakat her ne kadar cezai yaptırımlar uygulansa da benzer hataların tekrarlandığı da görülmekteydi. Örneğin bir lokantacı caddeye kirli su dökmüş, dört sebze ci satacağı sebze üzerine etiket koymamış, bir bakkal da caddeye çöp dökerek kirletmişti (Halk Postası,15 Şubat 1963,s.1). Sebze ci fahiş fiyatla gıda maddesi satmaya devam etmiş, lokantacıya bayram gününde nöbetçi olduğu bildirildiği halde lokantasını açmamış, sütçü fahiş fiyatla kahvaltılık gıda maddelerini satmış, lokantada masalara yemek fiyat listesi konulmamış, fırıncı eksik gramajlı ekmek imal etmeye devam etmişti (Halk Postası,12 Mart 1963,s.1). Kurallara uyulmaması, halkın sağlığını da

tehdit etmekteydi. Örneğin kahvecilik yapanların yasak olduğu halde kehriz suyundan çay yapmaya devam etmesi, evlerden çıkan pis lavabo sularının caddeye boru vasıtasıyla akıtılması hem alt yapı sorunlarının insan sağlığını tehdit ettiğini, hem de halkın yeteri kadar konu ile ilgili bilinçlenemediğini de göstermekteydi. Bazı dükkân sahipleri de dükkândan çıkan süprüntüleri umuma ait caddeye atarak kirletmekteydi (Halk Postası,27 Mart 1963,s.1). Bazen de halka ait caddeye gübre serilmekteydi (Halk Postası,27 Haziran 1963,s.1).

Eğitim

Şehrin kalkınması için eğitimli insanlara ihtiyaç vardı. Eğitimli insanlar yetiştirmek için de okul sayısının artması gerekti. Devlet tarafından daha önceki yıllarda çeşitli okullar yapılmıştı. Örneğin merkez ilçeye bağlı Kurubaş, Lim ve Çakırbey köyleri ile Özalp ilçesine bağlı Hazara köyünde okulların yapılması için girişimlerde bulunulmuştu (BCA,30.18.1.2,144/69/14). Fakat bu çalışmalar yeterli değildi. Bu nedenle Van merkezi başta olmak üzere ilçe, bucak ve köylerde 1963 yılında 161 halk dershanesi açıldı. 2265 vatandaşın okuma yazma öğrenmesi sağlandı. Halk dershanelerindeki öğrenimin daha verimli ve ilgi çekici olması için Halk Eğitimi Merkezi tarafından 797 Türkçe, Aritmetik, Yurt ve Yaşama Kitapları ile 200 adet Alfabe Kitabı dağıtıldı (Halk Postası,11 Ocak 1963,s.1). Şehirde kurulması kararlaştırılan öğretmen okulu binasının projesi tamamlandı (Halk Postası,1 Haziran 1963,s.1). Başta Yatılı Kız İlköğretmen Okulu olmak üzere (Halk Postası,27 Nisan 1963,s.1), merkez, Başkale, Erciş, Gevaş gibi yerlerde birçok okulun açılması için çalışmalara başlandı (Halk Postası,28 Nisan 1963,s.1). İmam Hatip Okul binasının yapımı için şehrin ileri gelenlerinden destek sağlandı (Halk Postası,13 Haziran 1963,s.1).

Şehirde halkın eğitimi için de birtakım çalışmalar yapıldı. Göl kenarındaki İskele köyünde biçki dikiş kursu açıldı. Açılan kursta eğitim alan kursiyerler, bir yıllık faaliyetlerinden sonra sergi açtılar (Halk Postası,1 Haziran 1963,s.1). Serginin bir çok kişi tarafından gezilmesi, halkın biçki dikiş kursuna karşı olan ilgisinin de bir göstergesiydi. Dolayısıyla kursun eğitim kadrosunun geliştirilmesi için Bakanlıktan dikiş, moda ve çiçek öğretmeni talep edildi (Halk Postası,15 Haziran 1963,s.1). Öte yandan

Halk Eğitim Müdürlüğü bazı aletlerin eksikliği nedeni ile faaliyetlerini yapamamaktaydı. Sağlanan destekle saz, kemençe ve darbuka gibi araçlar temin edildi (Halk Postası,3 Haziran 1963,s.1).

Turizm

Van tarihi ve turistik yerleri ile bir çok yerli ve yabancı turistin ilgisini çekmekteydi. Örneğin Van kedisini görmek için üzerinde “Türkiye’ye Van Kedisi Seferi” yazılı minibüsleri ile üç İngiliz kadın turist, Van kedilerinin fotoğraflarını çekip onların özellikleri hakkında yazılar yazıp Türkiye’yi tanıtacaklarını ifade etmişlerdi (Milliyet,21 Haziran 1963,s.1). Halkın ilgisini çeken, binlerce yıllık bir efsane ürünü olan ve Van Gölü’nde yaşadığı öne sürülen Van Gölü Canavarı (Aykaç ve Karaduman,2023,s.178) ile ilgili ilk iddialar ise Osmanlı Devleti döneminde yazılı basında yer almıştı (Beydiz,2022,s.1366).

Şehrin turizm alanında gelişmesi, yeni iş kollarının açılması ve halkın refah seviyesinin artması için bazı çalışmalar yapıldı. Örneğin şehrin 7 kilometre batısındaki İskele köyünün, şehrin bir mahallesi haline getirilmesine çalışıldı. İskele köyü mahalle haline geldiği takdirde buraya gazino, plaj vb. eğlence yerleri yapılacak ve köy, halkın tercih ettiği bir yer haline gelecekti (Halk Postası,13 Haziran 1963,s.1). Esasında burası halkın dinlenmek için tercih ettiği piknik alanıydı. Yaz mevsimi boyunca geceye kadar İskele köyüne seferler düzenlenir, gölde gezinti yapılması için yeteri kadar sandal ve motor hazır bulundurulurdu (Halk Postası,14 Haziran 1963,s.1).

Şehrin tarihi ve turistik yerlerinden bir diğeri ise şehirde bulunan türbelerdi. Yaz mevsiminin gelmesiyle birlikte halk, Van Kalesi’nin kuzeyinde bulunan Abdurrahman Çelebi Türbesi’ni ziyaret eder, kurbanlar keser, aile gezintileri yaparlardı (Halk Postası,15 Haziran 1963,s.1).

VAN ŞEHRİNİN SORUNLARI VE ŞEHRE YAPILACAK YATIRIMLAR

Cumhuriyetin ilk yıllarında köy görünümünde olan Van’ın gelişmesi için birtakım yatırımların yapılması gerekti. Fakat şehirde çözülmesi gereken birçok sorun vardı. Örneğin gazetede şehrin sokaklarında kış mevsiminde çamur nedeniyle yürünemediği, geceleri aydınlatma

lambaları olmadığı için caddelerde gezmenin tehlikeli olduğu ile ilgili haberler vardı (Halk Postası,21 Şubat 1963,s.1). Şehir planı ise ihtiyacı karşılamaktan oldukça uzaktı. Şehir planının yeniden düzenlenmesi için alanında uzman kişilere ihtiyaç vardı (Halk Postası,25 Haziran 1963,s.1). Van kırsalında da durum pek iyi değildi. Narlı bucağında yaşayan halk, uzun yıllar kendi bucaklarını Çatak ilçesine bağlayan 25 kilometrelik patika yolun motorlu vasıtalarla açılmasını istemişler fakat bu istekleri yerine getirilmemişti (BCA,30.1.0.0,114/722/12).

Vali başta olmak üzere şehrin ileri gelenleri şehrin gelişmesi için çeşitli çalışmalar yaptılar. Vali şehrin sorunlarını anlatmak için Ankara’ya gitti (Halk Postası,5 Şubat 1963,s.1), ilçeleri gezerek sorunları yerinde tespit etti (Halk Postası,16 Mart 1963,s.1). Yapılan çalışmalar bir süre sonra olumlu sonuçlar vermeye başladı. Şehrin yeni planı yapıldı (Halk Postası,25 Haziran 1963,s.1), Erciş’te veteriner binasının projesi tamamlanarak inşasına başlandı (Halk Postası,3 Haziran 1963,s.1). Cezaevi, jandarma lojmanları, merkezde lojmanlı bir emniyet karakol binası ve garaj olmak üzere bazı binaların yapımı planlandı (Halk Postası,11 Şubat 1963,s.1). Şehirde bir orta dalga radyo istasyonunun kurulmasına karar verilerek (BCA,30.18.1.2,166/48/9), iki vatlık bir radyo binasının temeli atıldı. Plaj ve su sporlarının gelişmesini sağlamak için turizm derneği kurulmasına karar verildi. Kapalı spor salonu yapılması için başlatılan faaliyetler hızlandırıldı (Halk Postası,11 Şubat 1963,s.1).

Öte yandan şehrin eğitim durumunun geliştirilmesi hususunda da önemli adımlar atıldı. Van’dan Ankara’ya giden yetkililer, Maliye Vekili Ferit Melen başta olmak üzere diğer milletvekilleri ile yaptıkları görüşmelerde şehrin kalkınması için yapılacak olan işlerin ana hatlarını belirleyerek bazı kararlar aldılar. Öncelikle okul ihtiyacının giderilmesi için okul binası yapımı hızlandırılacak, Van Atatürk Lisesi’ne bağlı bir pansiyon inşa edilecek, lise bahçesi yapılacak, Erciş ve Gevaş ortaokullarının binaları tamamlanacak, Erkek Sanat Enstitüsü’nde demircilik atölyesi kurulacak, Erkek Sanat Enstitüsü’nün bütün eksikleri tamamlanacaktı. Erciş Ortaokulu tamamlanarak yeni binasına nakledilecek, eski ortaokul binası ise onarılarak Akşam Kız Sanat Okulu’na çevrilecekti. Köy kadınları gezici kursların sayısı arttırılacak ve bir gezici

baş öğretmen tayin edilecekti. 1963 yılı içinde Lise, Kız ve Erkek Sanat Enstitüleri'ne öğretmen, Milli Eğitim Müdürlüğü'ne de bir müdür yardımcısı ve iki ilköğretim müfettişi tayin edilecekti. İmam Hatip Okulu'nun açılması için ilgili derneğe yardım yapılacaktı. Şehirde bir maarif derneği kurularak maarif kolejinin açılmasına çalışılacaktı. Halk eğitimi işlerine önem verilecek, bu amaçla vasıta ve sinema temin edilecekti (Halk Postası, 8 Şubat 1963, s.1). Öte yandan şehirde bir üniversitenin kurulması için 1955 yılında Başkale kaymakamı ve belediye başkanı tarafından Cumhurbaşkanı Celal Bayar'a bir telgraf gönderilerek yardım talebinde bulunulmuştu (BCA, 30.1.0.0/19.107.23). Yöneticilerin gayreti ve halkın talebi ile üniversite kurulması için önemli adımlar atıldı. Üniversitenin kurulacağı alan tespit edilerek inşa çalışmalarına başlandı (Halk Postası, 8 Şubat 1963, s.1).

İl genelinde devlet kurumlarının bina ihtiyacının giderilmesi için de birtakım çalışmalar planlandı. Çatak'ta hükümet konağı inşa edilmesine, Özalp ve Muradiye'de hükümet konaklarına kalorifer tesisi yapılmasına, Özalp hükümet konağının onarılmasına karar verildi. Ayrıca merkezde bir memur lojmanı yapılacaktı (Halk Postası, 11 Şubat 1963, s.1). Öte yandan Van Cami Yaptırma Derneği'nin çalışmaları ile bir cami yapımına başlandı (Halk Postası, 20 Haziran 1963, s.1).

Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye geçimini genellikle tarım ve hayvancılıkla sağlayan bir ülke görünümündeydi. Kars, Ağrı, Van, Muş, Bitlis, Erzurum gibi yöreler, ülkenin en başarılı hayvancılık sahasını oluşturmaktaydı (Türkdoğan, Tarihsiz, s.91). Fakat istenen verim alınamamakta, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi, tarımsal verimliliğin en düşük olduğu bölgeler olmaya devam etmekteydi (Aydoğan, Tarihsiz, 265). Van'da şehir halkı ziraat ve hayvancılıkla uğraşüyor, en çok koyun besliyor, ziraatı ilkel tekniklerle yapıyor, hatta 1940 yılında ilde bir traktör bile bulunmuyordu (Kuran, 1990, s.121). Bu sorunların çözülmesi için çalışmalara başlandı. Öncelikle Bakanlık tarafından hayvan kaçakçılığının önlenmesine yönelik olarak pazar kurulması işi ele alındı (Halk Postası, 11 Şubat 1963, s.1). Ardından Bölge Ziraat Okulu'nun yapılması ve tarımla ilgili kurumları bir araya toplamak için bir arsa satın alınması gündeme geldi. Gevaş'ta bir ziraat sitesi, Erciş ve Başkale'de birer lojmanlı

veteriner binası inşa edilecekti. Şehirde 60 dönümlük bir kavak deneme fidanlığı kurularak farklı cinsten kavak yetiştirilecekti. Fenni gübre denemelerine başlanacak, merkezden gönderilen sinema makinesi ile uygulanan ziraat yöntemleri halka gösterilecekti. Üreticiye yonca tohumu, ihtiyacı olan çiftçiye tohumluk buğday verilecekti. Hayvan hastalıklarıyla mücadeleyle başlanacak, ahır yapmak isteyenlere kredi verilecekti. Merinos aşılmasına devam edilecek, Erciş harasında tavukçuluk istasyonu kurulacaktı. Bitkilere zarar veren haşeratlarla mücadele için merkezden ödenek gönderilecek, zararlı hayvanlarla mücadeleye hız verilecekti. Halka yeteri kadar meyve fidanı dağıtılacak, fidanlıkta tavukçuluk işine başlanacak, toprak suda projesi kapsamında 12 iş ele alınacak ve 1963 yılı içinde projesi yapılacak işlerle birlikte köylünün de yardımı ile küçük sulamalar yapılarak üretimin artırılmasına çalışılacaktı. Nitelikli çiftçi yetiştirmek üzere iki yerde 100'er kişilik çiftçi eğitim kampı kurulacak ve her köyden alınacak beşer çiftçiye altı ay boyunca ziraat yöntemleri öğretilecekti. Küçük sulama işlerinde kullanılmak üzere Van'a bir sondaj makinesi gönderilecek, Tarım Bakanlığı, kendi teşkilatına yeteri kadar uzman eleman tayin edecekti (Halk Postası, 9 Şubat 1963, s.1). Veterinerlerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak için ilçelere veteriner lojmanları yapılacaktı (Halk Postası, 8 Haziran 1963, s.1). Devlet Su İşleri tarafından şehir ve köydeki sulamalar için sondaj makinesi gönderilecek, baraj yapımına önem verilecek, 4000 kilovat gücünde yapımı planlanan Engil Barajı ihaleye çıkarılacaktı. Bu arada Zerneke Barajı etütlerine devam edilecek ve Çatak içme suyu projesi Devlet Su İşleri tarafından yapılacaktı (Halk Postası, 11 Şubat 1963, s.1). Böylelikle hem içme suyu hem de tarımda kullanılacak su temin edilmiş olacaktı. Öte yandan Özalp'ta hazine arazileri ihtiyacı olan çiftçilere dağıtılacak, artan arazi ise değerlendirilecekti (Halk Postası, 9 Şubat 1963, s.1).

Şehrin sağlık alanında iyi bir hale gelmesi için 1963 yılı içinde yapılacak işler de planlandı. Halk Postası gazetesinde yer alan habere göre merkezde 100 yataklı bir hastane, sekiz dairesel bir sağlık lojmanı, bir Verem Dispanseri ve doktor lojmanı (Halk Postası, 8 Şubat 1963, s.1) ve sağlık koleji inşa edilecekti (Halk Postası, 29 Mart 1963, s.1). Erciş'te ise sağlık merkezi tamamlanarak gereken aletler gönderilecek, verem savaş dispanseri

inşa edilecekti. Çatak'ta bir sağlık merkezi, Gevaş ve Muradiye'de birer sağlık tesisinin yapımına başlanacaktı. Toplam 25 sağlık ocağının yapılması planlanmıştı. Erciş'e iki mikrofilm röntgen cihazı, hastaneye ise çeşitli sağlık cihazları gönderilecek, bir oksijen çadırı verilecek, devlet hastanesine ve ilçelere doktor tayini yapılacaktı. Cüzzam tedavisine hız verilecek ve bir dispanser inşa edilecekti (Halk Postası,8 Şubat 1963,s.1). Çok geçmeden planlanan işlerin yapılması için harekete geçildi. Şehir merkezi başta olmak üzere ilçe, nahiye ve köylerde kurulacak olan sağlık tesislerinin kontrolü için Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Dairesi Başkanlığı tarafından Van'a bir doktor gönderildi. Görevli doktorla birlikte iki mühendis, sağlık tesislerinin kurulacağı yerleri tespit etmek üzere saha taramasına başladı. Tesis kurulan mahallelerinin nüfusu 3000'den fazla olacaktı. İlk etapta 20 yere tesis kurulacak, ihtiyaç duyuldukça sayısı arttırılacaktı. İlk kurulacak tesisler Gevaş, Havasor, Narlı, Edremit, Gürpınar, Güzelsu, Toprakdeğirmen ve Kaşirik kaza, nahiye ve köylerinde yer alacaktı (Halk Postası,24 Haziran 1963,s.1).

Van'ın iletişim, imar ve iskân yönünden kalkınması için de birtakım planlamalar yapıldı. Bütün ilçelerde lojmanlı PTT binaları yapılacak, radyoling tesisleri 1963 yılı içinde tamamlanarak hizmete açılacaktı (Halk Postası,11 Şubat 1963,s.1). Merkezde en az 100 adet sosyal mesken yapılacaktı. Kanalizasyon şebekesinin yapılması için İller Bankası tarafından uzman bir heyet gönderilecek, şehir planının en kısa sürede bitirilmesine çalışılacaktı. İş hanı projesi tamamlandıktan sonra, Emlak Kredi Bankası ile İller Bankası tarafından inşaat başlanacaktı (Halk Postası,9 Şubat 1963,s.1).

Şehrin sanayi alanında gelişmesi için doğuda faaliyete geçmesi planlanan iki çimento fabrikasından birinin Van'da kurulması talep edildi. Öte yandan madencilik gelişmesi için Van-Erciş bakır devre inşaatına başlanacak, santrali mevcut olmayan bütün ilçelerde santrallerin kurulmasına çalışılacaktı (Halk Postası,11 Şubat 1963,s.1). Esasında daha önceden bazı girişimlerde bulunulmuştu. Örneğin Van'a bağlı Gürpınar ilçesinin Şahmanis köyü ve civarında linyit madenleri sahasını işletmek, linyit alım ve satım işleri ile uğraşmak ve merkezi Van'da olmak üzere 99 yıl süre ile Şahmanis Linyit Kömürleri İşletmesi Anonim Şirketi'nin kurulmasına başlanmıştı (BCA,30.18.1.2,143/43/15). Fakat

bu girişim yeterli değildi. Şehrin her anlamda kalkınmasına ihtiyaç vardı. Bu nedenle 1963 yılı devlet bütçesinden yapılacak yardımla şehirde bir santral garaj inşası için ön hazırlıklar yapılarak, Çatak ve Gevaş'ın elektrige kavuşması planlandı. Orman idaresi tarafından kuzineli sobalar imal edilerek kömür tüketimi teşvik edildi (Halk Postası,9 Şubat 1963,s.1).

SONUÇ

Gazetelerin bir hafızası, geçmişi ve yayımlandığı şehirlerde bıraktıkları izleri vardır. Bu nedenle yerel gazetelerde şehrin genel durumu ile ilgili bilgilere ulaşmak mümkündür. Yapılan bu çalışmada 1963 yılında Van'da basılan Halk Postası gazetesinin altı aylık sayıları incelenmiş, şehrin genel durumu, şehre yapılan yatırımlar ve şehrin sorunları ele alınmıştır. Gazete siyasi ve tarafsız bir gazete olarak yayın hayatına başlamış fakat daha ilk sayısında eski DP'lilerin düşük olarak ifade edilmesi, gazetenin lanse edildiği gibi tarafsız olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte şehir halkının şehrin bazı sorunlarına karşı duyarsız olmasının gazetede eleştirilmesi, gazetenin duyarlılığını göstermesi açısından önemlidir.

Halk Postası gazetesinde bu dönemde yapılan haberler incelendiğinde şehrin birçok sorunu olduğu tespit edilmiştir. Kaçakçılık, doğal afetlere karşı alınacak tedbirlerin yetersizliği, şehrin fiziki alt yapısının yetersizliği, içme sularının yetersizliği, ulaşım sorunu, salgın hastalıklar tespit edilen sorunlardan bazılarıdır. Şehrin en önemli sorunlarından biri kaçakçılık, diğeri ise doğal afetlerdir. Alınan tedbirlere rağmen kaçakçılığın önlenememesi, kaçakçılığın halkın geçim kaynağı haline geldiğini göstermesi açısından önemlidir. Diğer bir sorun ise doğal afetlerdir. Deprem kuşağında olan bir şehrin, depreme dayanıklı olarak inşa edilmesi gerekir. Çünkü depremler olmaya devam edecektir. Dayanıklı şehirlerin inşa edilmesi için de alanında uzman kişilere, alanında uzman kişilerin yetişmesi için de eğitim ve öğretime ihtiyaç vardır. Alanında uzman kişilerden biri de şehrin yetiştirdiği dönemin Maliye Bakanı Ferit Melen'dir. Melen, Bakanlık yaptığı dönemde şehrin sorunlarıyla yakından ilgilenmiştir. Şehir yöneticilerinden gelen talepleri yerine getirme konusunda gösterdiği çaba şehrin sorunlarının çözümünde önemli bir etki yapmış, şehrin Melen gibi önemli değerlere

sahip olması eğitime olan yatırımın artmasında itici bir güç olmuştur.

Şehirde yerel yönetimin dikkatli bir şekilde çalıştığı gazetede yer alan haberlerden anlaşılmaktadır. Her ne kadar belediyenin bazı hizmetleri yapmada yetersiz kaldığı belirtilse de gazetede belediyenin hizmetleri ile ilgili oldukça fazla olumlu haber vardır. Gazetede yer alan dikkat çekici diğer bir konu ise şehirde milli bayramların ve kurtuluş gününün coşkuyla kutlanmasıdır. Bayramların coşkuyla kutlanması, milli birlik ve beraberliği gösterdiği gibi 1960 yılındaki askeri darbenin bir yansıması da olabilir.

Çalışmanın yapıldığı 1963 yılında Van henüz küçük bir şehirdir. Önemli tarihi ve turistik yerleri bulunmaktadır. Fakat ulaşımın yetersizliği şehrin tanıtımını da etkilemiştir. Buna rağmen gazetede yer alan bir haberde yabancı ülkeden gelen kadın turistlerin Van kedisi ile ilgilenmeleri ve bu nedenle Van'ı ziyaret etmek istemeleri şehir halkının kendi zenginliklerinin farkına varmaları açısından önemlidir.

KAYNAKLAR

Gazete Kaynakları

Halk Postası Gazetesi

Milliyet Gazetesi

Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Başbakanlık Kararlar Daire Başkanlığı (1928-): 30.18.1.2,168/9/14, 30.18.1.2,169/19/19, 30.18.1.2,175/5/14, 30.18.1.2,180/52/7, 30.18.1.2,183/6/1, 30.18.1.2,139/35/2, 30.18.1.2,144/69/14, 30.18.1.2,166/48/9, 30.18.1.2,143/43/15.

Başbakanlık Özel Kalem Müdürlüğü: 30.1.0.0,114/722/12, 30.1.0.0/19.107.23.

Araştırma Ve İnceleme Eserler

Aykaç, Ö.A. ve Karaduman, E. (2023). Efsaneler, mitler ve macera turizmi: Van Gölü canavarı örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 16(95), 169-180.

10.29228/JASSS.68739

Akalın, Şükrü Haluk, (2011). Türkçe sözlük, *Atatürk Kültür, Dil Ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları*.

Aydoğan, F (Tarihsiz). Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki sosyoekonomik ve kültürel yapının aileye etkileri, *Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu*, Öz-Fa Matbaacılık, 259-284.

Aykaç, M. S. (2021). *Van Postası Gazetesi'nde halk yaşamı (1953-1974)*, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi].

Beydiz, M.G. (2022). İdea ve gerçeklik dikotomisinde canavar ikonografisinden Van Gölü canavarının mitsel paradigması, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15(40), 1356-1371.

<https://doi.org/10.12981/mahder.1187155>.

Boran, Z. (2018). *Yerel basın çalışmalarına bir örnek: Yeni Yurd Van Gazetesi (1937-1948)*, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi].

İşler, A. (2013). *Vansesi Gazetesi 1948-1960*, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi].

Kalkanlı, E. (2004). *Yerel basında haber fotoğraflarının önemi üzerine Van örneğinde bir inceleme*, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi].

Kılıç, O. (2012). Van, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C.42, 505-510.

Konukcu, E (1990). Van'ın Ruslar tarafından işgali (20 Mayıs 1915), *Yakın Tarihimizde Van Uluslararası Sempozyumu, Yüksek Öğretim Kurulu Matbaası*, 19-23.

Kuran, E. (1990). Cumhuriyet devrinde Van'ın sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimi (1923-1980), *Yakın Tarihimizde Van Uluslararası Sempozyumu*, Yüksek Öğretim Kurulu Matbaası, 119-123.

Matbay, B. ve Seyitoğulları, M. (2023). Çaybağı (Kotur) havzasının (Van-Saray) eğitim ve yükselti koşulları bakımından arazi kullanımının ortaya konulması, *DTCF Dergisi*, 63(2),

<https://doi.org/10.33171/dtcfjournal.2023.63.2.21>

Melen, M. (Tarihsiz). Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da istihdam olanaklarının artırılması üzerine bir çalışma, *Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu*, Öz-Fa Matbaacılık, 109-134.

Oyan, V. (2023). Alkali göllerden elde edilen trona madeninden soda külü üretimi: Van ve Arin gölü örnekleri, Van Gölü havzası, Türkiye, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 28(3), Doi <https://doi.org/10.53433/yyufbed.1259551>

Özdurğun, Y. (2021). Türkiye'de siyaset-basın ilişkileri: Van örneği (1937-1960). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,

Van Özel Sayısı, 283-304.

Sarı, E. (2017). *Erken cumhuriyet döneminde yerel basın yoluyla Türklüğün inşası: Van Gazetesi Örneği (1939-1943)*, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi].

Süleyman Sabri Paşa (1982). Van tarihi ve Kürt Türkleri hakkında incelemeler, Yayına Hazırlayan. Gamze Gayeoğlu, *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü*.

Tayan, A. (2019). *Yerel basında şehir: Van Postası Gazetesi örneğinde Van (1976-1980)*, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi].

Tuncel, Metin (2012). Bugünkü Van, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, *Türkiye Diyanet Vakfı Yayıncılık*, C.42, 510-512.

Türkdoğan, Orhan (Tarihsiz). Doğu ve Güneydoğu'da aşiret ve sosyo-antropolojik yaklaşımlar, *Sosyal Bilimler Kavşağında Doğu ve Güneydoğu Anadolu*, Öz-Fa Matbaacılık, 79-93.

Yıldız, M.Z (2009). Van'da sanayi faaliyetleri ve geliştirilme olanakları, *Yalın Yayıncılık*.

